

Izbor i uređenje proizvodnog prostora

Areal rasprostranjenosti jagode vrlo je velik zbog njene dobre prilagodljivosti različitim pedoklimatskim prilikama.

Što se tiče klimatskih prilika, pri izboru položaja za uzgoj jagoda najvažnije je voditi računa o minimalnim temperaturama i rasporedu oborina u tijeku vegetacije. U predjelima gdje u tijeku zime temperature padaju na -15°C do -18°C , te iako uz to nema snijega koji prekriva jagode, može doći do pozebe. Međutim, ako padne snijeg koji djeluje kao zaštitni pokrov, jer loše provodi toplinu, tada jagode mogu podnijeti temperaturu zraka i od -30°C . Ako u proljeće zahlađi nakon toplijeg razdoblja, tj. nakon tzv. provocirajućih temperatura, tada bez snježnog pokrivača jagode katkada pozebu već uz -5°C do -7°C . Korijen jagode pozebe uz temperaturu od -8°C . Međutim, pod snježnim pokrivačem u našim ekološkim uvjetima temperatura tla u zoni rasprostiranja korijena nikada ne pada do -8°C , tj. do kritične razine. Osim toga, folije ili mulč (nastiranje) organskog porijekla dobro štite korijen od pozebe i kada nema snježnog pokrivača.

U našim ekološkim uvjetima vrlo rijetko jagode pozebu od niskih temperatura tijekom zime. One češće pozebu od kasnijih proljetnih mrazova ili zahlađenja u doba cvatnje ili nakon zametanja plodova. Za vrijeme cvatnje otvoreni cvjetovi pozebu već kod temperature od -2°C , a zametnuti plodovi uz $-1,5^{\circ}\text{C}$.

Visoke temperature u periodu vegetacije mogu odraziti stanovite nepovoljnosti u pojedinim fenofazama. No, pojave poremetnje u rastu zbog visokih temperatura mogu se otkloniti ako imamo mogućnost natapanja. Smatra se, inače, da su za vrijeme vegetacije i u pojedinim fazama rasta vegetativnih i generativnih organa najpovoljnije temperature između 20°C i 26°C .

Pojedine sorte jagoda su prilagođene dužem trajanju zimskog mirovanja pa imaju veće zahtjeve prema sumi inaktivnih temperatura. Takve se sorte ne mogu uzgajati u toplim južnim područjima, gdje ne skupe dovoljno hladnoće. Jagode su vrlo osjetljive na nedostatak vlage u tijeku vegetacije. To je razumljivo kad se zna da imaju veliko lišće i brzi rast, a plitko rasprostrto korijenje. Naime za toplog vremena biljke brže rastu, a veliko lišće više transpirira pa korijenje iz plićih slojeva tla ne može prikupiti dovoljno vlage. Najbolja je rodnost kada vlaga tla ispod jagoda iznosi od 70 do 80% maksimalnog kapaciteta za vodu (vlaženja). Ukoliko jagode oskudijevaju na vlazi u doba cvatnje, tada se razdoblje cvatnje skraćuje. Ako se to dogodi u vrijeme dozrijevanja, dolazi do prisilne zriobe plodova, plodovi ostaju sitniji i lošije kvalitete. Suša brzo utječe na smanjenje lisne površine, pa i lišće postaje sitnije, a manje ga i naraste. Za vrijeme suše razvijaju se 2—3 generacije lišća, a kada je povoljan raspored oborina ili kada se provodi natapanje, tada ima 4 generacije listova. U kontinentalnom području može se planirati uzgoj jagoda i bez natapanja, a na jugu je važno osigurati natapanje. Za vrijeme zime hladni suhi vjetrovi utječu na sniženje temperature. Ako iznad jagoda nema snježnog pokrivača, tada hladni vjetrovi mogu prouzročiti jače povrede jagoda.

Uzgoj jagoda na južnim položajima često ima prednost ukoliko ima dovoljno vlage ili se provodi natapanje, jer jagode ranije počinju vegetaciju, pa ujedno ranije dozrijevaju plodovi.

Jagoda uspijeva na različitim tlima, ali obilne prirode dobre kvalitete plodova postiže samo na dubokim, rahlim, dovoljno prozračnim, humusom bogatim plodnim tlima. Jagoda preferira teksturno lakša pjeskovito-ilovasta tla. Manje su prikladna teksturno teža glinena tla, kao i pjeskovita tla. Pjeskovita tla nisu povoljna jer slabo gospodare vodom. Glinena tla, pak, često dolaze u stanje prekomjerne vlažnosti, a jagode ne podnose zamočvarena tla. Osim toga, jagoda ne podnosi karbonatna niti alkalična tla. Na karbonatnim i alkaličnim tlima jagode obolijevaju od fero-kloroze (žutice) zbog poremetnje u ishrani željezom.

Najbolje jagode uspijevaju na slabo kiselim i neutralnim tlima uz pH od 5 do 6,5. Inače jagode uspijevaju na slabo kiselim i neutralnim tlima od pH 4,0 do 8,0, tj. od jako kisele do alkalne reakcije. Samo neke sorte jagoda podnose i slabo alkalično tlo. To su: *Madame Moutot (Madam Muto)* i *Carla Machireaux (Karla Maširo)*. Jagode se ne smiju uzgajati na jače zakorovljenim tlima. Ako je tlo jače zakorovljeno, onda se stanovito vrijeme prije sadnje tretira herbicidima. No, ako se sadnja obavi na polietilenskoj foliji, korovi se tada neće razviti.

Jagoda se može uzgajati do 1000 m nadmorske visine. No tako visoko mogu se uzgajati samo pojedine sorte. Za intenzivni uzgoj jagoda prikladniji su položaji do 500—600 ili, maksimalno, 700 m nadmorske visine.

Prije sadnje jagoda treba tlo dobro obraditi i prorahliti do dubine od 40 ili 60 cm. Ako je tlo lakše, bit će dovoljno obaviti duboko rahljenje do dubine od 40 cm, a ako je teže, tada treba prorahliti sve do dubine od 60 cm. Da se poprave fizikalna svojstva (prozračnost, porozitet itd.) treba osim dubljeg rahljenja obaviti i meliorativnu gnojidbu tla. Meliorativna gnojidba sastoji se u unošenju većih količina organskih i mineralnih gnojiva. Prakticira se na površinu od 1 ha dodati oko 500 do 600 dt stajskog gnoja, te 300 do 600 kg fosfornih gnojiva i 300 do 400 kg kalijevih gnojiva, od kojih prednost dajemo kalijevu sulfatu. Danas se prakticira dodavati 800 kg/ha NPK 6:26:26. Količina mineralnih gnojiva za meliorativnu gnojidbu ravna se prema plodnosti tla i načinu njegova održavanja prije sadnje jagoda. Najtočnije se količina mineralnih gnojiva određuje na osnovi pedološke analize tla. Meliorativna gnojidba se prakticira rasipanjem mineralnih gnojiva u otvorene brazde, a stajski se gnoj plitko zaore.

Izbor sorte

Velik broj sorti jagoda dijelimo u tri skupine. Najvažnije su sorte koje jedanput godišnje rode. Stalnoradajuće sorte i puzajuće sorte, ili sorte s visokom stabljikom, imaju manje značenje.

Sorte koje rode jedanput godišnje

Ima vrlo mnogo sorti koje se međusobno razlikuju po vremenu dozrijevanja, bujnosti, rodnosti i kvaliteti, otpornosti prema bolestima i štetnicima (osobito prema pepelnici), otpornosti prema pozebi i suši itd. Stoga pri izboru sorti za pojedina proizvodna područja treba voditi računa o čitavom nizu faktora. Selekcioni intenzivno rade na pronalaženju novih, boljih sorti jagoda pa se sortna lista vrlo često mijenja i nadopunjuje. Ovdje ćemo iznijeti samo najvažnije i u nas u uzgoju najviše proširene sorte.

Na temelju znanstvenih istraživanja i iskustava u nas se predlažu ove sorte jagoda.

SORTE ZA PROIZVODNE VOĆNJAKE

A. Vodeće sorte

1. *Senga Precosa* (*Zenga prekosa*)
2. *Čačanska rana*
3. *Pocahontas* (*Pokahontas*)
4. *Čačanska velika* (*Čačanska krupna*)
5. *Belruby* (*Belrubi*)
6. *Gorella* (*Gorela*)
7. *Senga Tigaiga* (*Zenga tigaiga*)
8. *Senga Sengana* (*Zenga zengana*)
9. *Wädenswil 8* (*Vedensvil 8*)
10. *Tardiva di Romagna* (*Kasna iz Romanje*)

B. Prateće sorte

1. *Early dawn* (*Erli dawn*)
2. *Senga Precosana* (*Zenga prekozana*)
3. *Reichief* (*Redčif*)
4. *Domanil* (*Domanil*)
5. *Atlas*
6. *Redgaumlett* (*Redgaumlett*)
7. *Senga Fructana* (*Zenga fruktana*)

II. SORTE LOKALNOG ZNAČENJA

1. *Northwest* (*Norvest*)
2. *Vesper*
3. *Humi Grande* (*Humi grande*)

4. *Gem* (*Dem*)
5. *Senga Gigana* (*Zenga gigana*)
6. *Ozark Beauty* (*Ozark bjuti*)

III. PERSPEKTIVNE SORTE

1. *Veaster* (*Vister*)
2. *Holiday* (*Holidej*)
3. *Vibrant*
4. *Torrey* (*Tori*)
5. *Guardian* (*Gvardijan*)
6. *Roxana* (*Roksana*)
7. *Merton Princess*
8. *Hummi Ferma* (*Humi ferma*)
9. *Redglow* (*Redglou*)
10. *Senga Litesa* (*Zenga liteza*)
11. *Apollo* (*Apolo*)
12. *Tanella* (*Tanela*)
13. *Teuira*
14. *Harvester*
15. *Benton*
16. *Tioga*
17. *Fletcher* (*Flečer*)
18. *Merlete* (*Marlet*)

Uz naznačene sorte ima još zanimljivih, gospodarski vrijednih sorti kao što su *Earlybelle*, *Frenso*, *Dixieland*, *Jerseybelle*, *Solinas*, *Shasta*, *Solana*, *Aliso*, *Aiko*, *Cruz*, *Tufst*, *Toro*, *Elcira*, *Dana*, *Bogota*, *Cesena Geu* itd.

Senga Precosa

SENGA PRECOSA (*Zenga prekosa*) je vrlo cijenjena sorta srednje bujnosti, a ovisno o uvjetima uzgoja dobro i obilno rodi. Porijeklom je iz Njemačke, a proširena je u uzgoju u puno zemalja Evrope.

Cvate srednje kasno. Najranija je sorta, a dozrijeva prvog dana sezone jagoda, tj. polovicom svibnja.

Plod je srednje velik do velik (prosječna masa iznosi oko 8,5 g) okruglasto-stožasta oblika, gladak i malo rebrast, svijetlocrven, lijepog sjaja s bjelkastim vrhom. Meso je srednje mekano, svijetlocrvene boje, karakterističnog kiseloslatkasta okusa i ugodne arome.

Plodovi dosta dobro podnose transport, a na tržištu zbog ranog dozrijevanja i dobre kvalitete postižu dobru prodaju i visoke prodajne cijene.